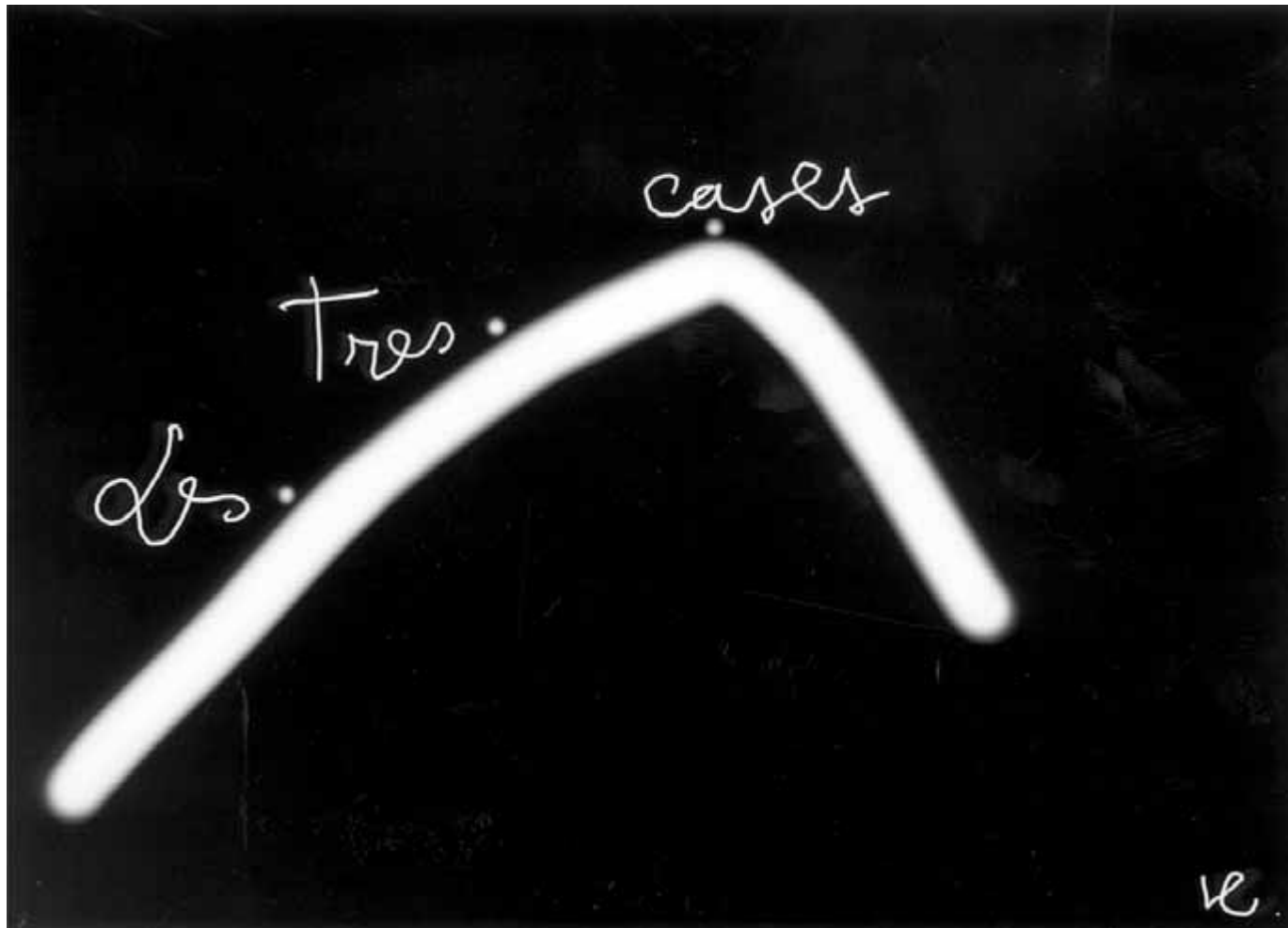

Precisions sobre alguns detalls fonamentals de la vida de l'escriptora

Les tres cases de Mercè Rodoreda

ANNA MARIA SALUDES I AMAT

El PEN Club de Catalunya, el dia 27 de setembre, va convocar, en els vint anys de la mort de Mercè Rodoreda, un grup d'estudiosos, escriptors i simpatitzants de l'escriptora a l'església de Sant Martí de Romanyà, al cor de les Gavarres, per llegir alguns textos seus. D'aquest acte, en el qual vaig participar, de forma improvisada, però sobretot com a filla de la pintora Susina Amat, una bona amiga de l'escriptora, amb la lectura d'uns paràgrafs del pròleg de *Quanta, quanta guerra*, en va sortir una ressenya a l'AVUI, l'endemà de la commemoració, a les planes de *Cultura* del 28.9.2003. Tot i la riquesa de detalls que la crònica presentava, em sembla que valdria la pena de fer algunes precisions. I sobretot deixar d'una bona vegada en clar i en ordre uns detalls fonamentals de la vida material de Mercè Rodoreda. Altrament, la biografia novel·lada de l'escriptora, que sembla no tenir aturador, acabarà per convertir-se en una recopilació de dades errònies i insuportables a la recerca i als documents, que són els únics que poden acreditar-la.

Una de les admiradores més intenses de Mercè Rodoreda, la meva amiga Mariàngela Vilallonga, catedràtica de la Universitat de Girona i llagostera il·lustrada pels seus preuats estudis de fi-

lologia llatina del Renaixement català, va conèixer personalment Mercè Rodoreda, perquè l'escriptora i la seva amiga Carme Manrubia anaven a fer-se roba a la sastreria Vilallonga de Llagostera, entre els anys 1973 i 1983. Mariàngela Vilallonga va explicar-nos en un recorregut imaginari (a fora plovia amb intensitat tardora) dins la recollida i deliciosa esglesiola com era el jardí descrit en dues novel·les (*Mirall trencat* i *Quanta, quanta guerra... i Viatges i flors...*). Segons l'estudiosa, aquells jardins, per tota una sèrie de detalls determinats, que es troben en planes i planes de les dues obres, eren precisament en síntesi el jardí de la casa en la qual ara Mariàngela Vilallonga tenia la immensa sort de viure. En aquella casa, en la qual Mercè Rodoreda havia donat el toc final a *Mirall trencat*. Però aquí neix un petit gran equívoc que caldria esmenar. La casa de què ens parla Mariàngela Vilallonga no va ser mai la casa de propietat de Mercè Rodoreda a Romanyà. La casa de la qual parla Mariàngela és la casa de Carme Manrubia, El Senyal. L'escriptora hi va ser acollida i convidada algunes temporades, en condicions que bé poden significar també *sine die* (no oblidem que encara existien els pisos de París, Ginebra i Barcelona), a partir de l'any 1973, per la generosa amiga Carme Manrubia, a qui Mariàngela Vilallonga anomena, justament, mecenes. El

cert és que es poden quasi comptabilitzar les temporades en les quals Mercè Rodoreda va passar a El Senyal, per mitjà de cartes (inèdites) que l'escriptora va enviar a Carme Manrubia i a la pintora Susina Amat. Comptat i debatut, en aquell obrir i tancar cases, les anades i vingudes en un espai que ella denominava el Triangle de les Bermudes (París-Ginebra-Barcelona), abans d'instal·lar-se definitivament a Catalunya

“Però aquí neix un petit gran equívoc que caldria esmenar. La casa de què ens parla Mariàngela Vilallonga no va ser mai la casa de Mercè Rodoreda a Romanyà”

nya i tancar per sempre la porta d'un passat exaltant i dolorós, però també ple de records i vivències fonamentals i entranyables a les ciutats esmentades, l'estada de Mercè Rodoreda a casa de Carme Manrubia no pot superar una sèrie de mesos, que van esdevenir anys, d'acord, però sempre amb anades i vingudes de les diverses residències que l'escriptora posseïa encara. Les llargues estades a casa de la Manrubia es veuen

desautoritzades per un fet capital: l'adquisició per Mercè Rodoreda d'un terreny l'any 1977 per construir-hi un xalet a Romanyà de la Selva, per cert, prop de la casa de Carme Manrubia. Una mica més amunt. La casa de l'escriptora va ser acabada l'any 1979 i allí van transcórrer els seus darrers anys, que foren ben pocs, mentre Carme Manrubia, apassionada, generosa i conflictiva amb les seves amigues, es va fer construir una segona casa o taller de treball més amunt encara i sempre afrontant i a tocar de la de Mercè Rodoreda. Les tres cases, que encara hi són, estan en posició ascendent; és a dir, la primera, el xalet de Carme Manrubia, avui propietat de Mariàngela Vilallonga i de la seva família, té la part del jardí darrere la casa, en pujada. La de Mercè Rodoreda està encimbellada i amb força metres més que la de la seva amiga, amb una terrassa que li permet albirar una gran extensió de paisatge. La tercera, taller laboratori de la Manrubia, és també en posició superior respecte a la de la Rodoreda i, tot i que posseeix un terreny considerable, no gaudeix de les vistes de la que va fer-se construir l'escriptora. No es pot dir que l'existència d'una nova casa no vagi crear tensions i desavinences entre les dues amigues. Carme Manrubia es veia obligada a demanar una servitud de pas a Mercè Rodoreda no sols per a ella sinó també per als empleats que pujaven al taller i laboratori de la nova construcció. Són fets que em va referir la mateixa Carme Manrubia, l'estiu del 1994, i que d'alguna manera devien entristir-la, sobretot pel gest d'independència demostrat per l'amiga escriptora. És evident que aquell gest de fugida, d'alliberament d'una convivència que no devia ésser fàcil per a cap de les dues, tot i que va ser molt rellevant per a les seves vides, demostra un tret fonamental en la personalitat de Mercè Rodoreda i resumeix el seu model d'un estil de vida: viure en solitud.

Avui sabem (és de domini públic) que la veritable casa de l'escriptora va ser venuda després de la seva mort pels hereus. I actualment ja ha canviat de propietaris, fins i tot, una segona vegada. Aquella casa, construïda amb tanta il·lusió, és ara absolutament transformada, i ja no sembla la casa de la novel·lista. I, tanmateix, al jardí encara hi queda algun arbre o arbust plantats o fets plantar per Mercè Rodoreda. I des de la terrassa, que era el seu veritable esplai i *belvedere*, estic segura que, en dies molt clars, es pot contemplar (com haver-ho oblidat?) no sols el golf de Roses, sinó també una bona part dels Pirineus dins del mar.

Carme Manrubia va perdre abans de morir les seves dues cases, per atzars de fortuna. Cases que van ser comprades per amigues benefactores i mecenes: Mariàngela Vilallonga i Montserrat Ardiaca. Que han preservat amb cura i respecte les vivències que han quedat dins aquelles parets i jardins. La casa amb jardí de Mercè Rodoreda, desapareguda en esperit, reviu dins d'aquelles dues cases que la van acollir en moments estel·lars de la seva existència. Però, vint anys després de la mort de l'escriptora, sembla just i necessari saber, i dir-ho si cal als quatre vents, que Mercè Rodoreda, en plena i lluminosa senectud, va voler donar encara una prova d'independència i llibertat màximes construint-se una casa amb jardí, culminació d'un somni infinit, abans de cloure la seva vida terrenal.